

ALGORYTMY
BEZ TAJEMNIC

THOMAS H. CORMEN

Tytuł oryginału: Algorithms Unlocked

Tłumaczenie: Zdzisław Płoski

ISBN: 978-83-283-6736-4

© Helion 2013, 2018, 2020
All rights reserved.

© 2013 Massachusetts Institute of Technology

All rights reserved. No part of this book may be reproduced in any form by any electronic or mechanical means (including photocopying, recording, or information storage and retrieval) without permission in writing from the publisher.

Wszelkie prawa zastrzeżone. Nieautoryzowane rozpowszechnianie całości lub fragmentu niniejszej publikacji w jakiejkolwiek postaci jest zabronione. Wykonywanie kopii metodą kserograficzną, fotograficzną, a także kopiowanie książki na nośniku filmowym, magnetycznym lub innym powoduje naruszenie praw autorskich niniejszej publikacji.

Wszystkie znaki występujące w tekście są zastrzeżonymi znakami firmowymi bądź towarowymi ich właścicieli.

Helion SA dołożyło wszelkich starań, by zawarte w tej książce informacje były kompletne i rzetelne. Nie bierze jednak żadnej odpowiedzialności ani za ich wykorzystanie, ani za związane z tym ewentualne naruszenie praw patentowych lub autorskich. Wydawnictwo HELION nie ponosi również żadnej odpowiedzialności za ewentualne szkody wynikłe z wykorzystania informacji zawartych w książce.

Helion SA
ul. Kościuszki 1c, 44-100 GLIWICE
tel. 32 231 22 19, 32 230 98 63
e-mail: helion@helion.pl
WWW: <http://helion.pl> (księgarnia internetowa, katalog książek)

Drogi Czytelniku!
Jeżeli chcesz ocenić tę książkę, zajrzyj pod adres
<http://helion.pl/user/opinie/algbvv>
Możesz tam wpisać swoje uwagi, spostrzeżenia, recenzję.

Printed in Poland.

- [Kup książkę](#)
- [Poleć książkę](#)
- [Oceń książkę](#)

- [Księgarnia internetowa](#)
- [Lubię to! » Nasza społeczność](#)

Spis treści

Przedmowa	9
1 Co to są algorytmy i dlaczego warto poświęcać im uwagę?	15
Poprawność	16
Użytkowanie zasobów	17
Algorytmy komputerowe dla niekomputerowców	19
Algorytmy komputerowe dla komputerowców	20
Co czytać dalej	21
2 Jak opisywać i oceniać algorytmy komputerowe	23
Jak opisywać algorytmy komputerowe	23
Jak charakteryzować czasy działania	29
Niezmienniki pętli	33
Rekursja	34
Co czytać dalej	36
3 Algorytmy sortowania i wyszukiwania	37
Wyszukiwanie binarne	39
Sortowanie przez wybieranie	43
Sortowanie przez wstawianie	46
Sortowanie przez scalanie	50
Sortowanie szybkie	59
Podsumowanie	66
Co czytać dalej	69
4 Dolne ograniczenie sortowania i sposoby jego przewyciężenia	71
Reguły sortowania	71
Dolne ograniczenie sortowania przez porównania	72
Pokonywanie ograniczenia dolnego w sortowaniu przez zliczanie	73
Sortowanie pozycyjne	79
Co czytać dalej	81

5 Skierowane grafy acykliczne	83
Skierowane grafy acykliczne	87
Sortowanie topologiczne	87
Jak reprezentować graf skierowany	90
Czas działania sortowania topologicznego	92
Ścieżka krytyczna w diagramie PERT	92
Najkrótsza ścieżka w skierowanym grafie acyklicznym	96
Co czytać dalej	100
6 Najkrótsze ścieżki	101
Algorytm Dijkstry	102
Algorytm Bellmana-Forda	111
Algorytm Floyda-Warshalla	115
Co czytać dalej	123
7 Algorytmy napisowe	125
Najdłuższy wspólny podciąg	125
Zamiana napisu na inny	130
Dopasowywanie napisów	137
Co czytać dalej	144
8 Podstawy kryptografii	145
Proste szyfry podstawieniowe	146
Kryptografia z kluczem symetrycznym	147
Kryptografia z kluczem jawnym	151
Kryptosystem RSA	153
Kryptosystemy hybrydowe	160
Obliczanie liczb losowych	161
Co czytać dalej	162
9 Kompresja danych	163
Kody Huffmana	164
Faksy	170
Kompresja LZW	171
Co czytać dalej	180

10 Trudne (?) problemy	181
Brązowe furgonetki	181
Klasy P i NP oraz NP-zupełność	184
Problemy decyzyjne i redukcje	186
Problem matka	189
Próbnik problemów NP-zupełnych	191
Ogólne strategie	204
Perspektywy	206
Problemy nierozstrzygalne	208
Podsumowanie	210
Co czytać dalej	211
Literatura	213
Skorowidz	215

---

1 Co to są algorytmy i dlaczego warto poświęcać im uwagę?

Zacznijmy od pytania, które mi często zadają: „Co to jest algorytm?”¹.

Ogólna odpowiedź mogłaby być taka: „zbiór kroków prowadzących do wykonania zadania”. Na co dzień stosujesz różne algorytmy. Masz algorytm mycia zębów: otwierasz tubkę z pastą, bierzesz szczoteczkę do ręki, wyciskasz na szczoteczkę tyle pasty, ile trzeba, zamykasz tubkę, wkładasz szczoteczkę do jednej ćwiartki paszczy, przesuwasz nią w górę i w dół (oraz w prawo i w lewo) przez N sekund itd. Jeśli musisz dojeżdżać do pracy, masz swój algorytm dojazdu do pracy. I tak dalej.

Jednak ta książka zajmuje się algorytmami, które działają na komputerach, a ogólnie rzecz ujmując — na urządzeniach obliczeniowych. Z algorytmami wykonywanymi na komputerach jest podobnie jak z tymi, które wykonujesz na co dzień. Korzystasz z GPS-u, żeby znaleźć drogę? Żeby ją odnaleźć, wykonuje on algorytm, który nazywamy „najkrótsza ścieżka”. Kupujesz coś w Internecie? Używasz wtedy (a przynajmniej należałoby!) bezpiecznej witryny sieciowej, która wykonuje algorytm szyfrowania. Gdy kupujesz jakieś towary w Sieci, kto Ci je dostarcza? Firma kurierska? Korzysta ona z algorytmów przydzielających paczki do furgonetek, a potem ustalających kolejność, w jakiej każdy kierowca powinien te paczki rozwozić. Algorytmy działają w komputerach na każdym kroku: w Twoim laptopie, smartfonie, na serwerach lub w systemach wbudowanych (np. w Twoim samochodzie czy w mikrofalówce, w systemach klimatyzacji) — wszędzie!

Co różni algorytmy wykonywane na komputerach od algorytmu wykonywanego przez Ciebie? Ty potrafisz tolerować algorytm, jeśli jest on niedokładnie opisany, a komputer nie. Na przykład, jeśli jedziesz do pracy, Twój algorytm jedź-do-pracy mógłby zawierać taką klauzulę: „jeśli jest tłoczno, wybierz inną trasę”. Ty możesz wiedzieć, co rozumiesz pod określeniem „jest tłoczno”, natomiast komputer tego nie pojmie.

Dlatego algorytm komputerowy jest zbiorem kroków prowadzących do wykonania zadania, opisanym na tyle precyzyjnie, że potrafi go wykonać komputer. Na czym polega ta precyzja, wiesz, jeśli masz choć trochę doświadczenia w programowaniu komputerów w Javie, C, C++, Pythonie, Fortranie, Mathlabie lub w czymś podobnym. Jeśli nie masz w dorobku ani jednego programu komputerowego, to niewykluczone, że poczujesz ten stopień dokładności, przyglądając się, jak opisują algorytmy w tej książce.

Przejdźmy do następnego pytania: „Czego oczekujemy od algorytmu komputerowego?”.

---

¹ Lub, jak by rzekł mój kolega, z którym gram w hokeja: „What’s a nalgorithm?”.

Algorytmy komputerowe rozwiązują problemy obliczeniowe. Od algorytmu komputerowego oczekujemy dwóch rzeczy: mając dane do problemu, powinien zawsze wytwarzać poprawne rozwiązanie tego problemu, a robiąc to, powinien oszczędnie zużywać zasoby obliczeniowe. Przyjrzyjmy się obu tym postulatam.

Poprawność

Co oznacza poprawne rozwiązanie problemu? Na ogół potrafimy precyzyjnie określić, co powinno zawierać poprawne rozwiązanie. Na przykład, jeśli Twój GPS wytwarza poprawne rozwiązanie, gdy chodzi o znalezienie najlepszej trasy podróży, to mogłoby to polegać na wybraniu takiej trasy spośród wszystkich możliwych do wytyczenia między miejscem Twojego pobytu a miejscem docelowym, którą dotrzesz tam najszybciej. Albo trasy możliwie najkrótszej. Albo takiej, która nie tylko poprowadzi Cię do celu najszybciej, lecz również pozwoli uniknąć płacenia myta. Jasne, że informacje, których Twój GPS używa do wyznaczenia trasy, mogą nie odpowiadać rzeczywistości. O ile nie ma on dostępu w czasie rzeczywistym do danych o ruchu drogowym, mógłby przyjąć, że czas potrzebny do przebycia drogi równa się długości drogi podzielonej przez dopuszczalną na niej prędkość. Jeśli jednak droga jest zatłoczona, GPS mógłby Ci źle doradzić w poszukiwaniach najszybszej trasy. Mimo to nadal możemy uznać, że algorytm wytyczania trasy działa poprawnie — nawet jeśli nie można tego powiedzieć o jego danych wejściowych; dla zadanego wejścia algorytm trasujący określa trasę najszybszą.

Z kolei dla pewnych problemów ustalenie, czy dany algorytm wytwarza poprawne rozwiązanie, może się okazać trudne lub nawet niemożliwe. Jako przykład weźmy optyczne rozpoznawanie znaków. Czy ten obrazek o wymiarach 11×6 pikseli jest cyfrą 5, czy literą S?

Niektórzy powiedzą, że to piątka, podczas gdy inni — że S, jak zatem moglibyśmy uznać poprawność lub niepoprawność decyzji komputerowej? Nie da się. W tej książce skoncentrujemy się na algorytmach komputerowych, których rozwiązania są znane.

Czasami jednak godzimy się z tym, że algorytm komputerowy produkuje niepoprawną odpowiedź, o ile tylko potrafimy panować nad tym, jak często mu się to zdarza. Dobry przykład stanowi szyfrowanie. Powszechnie używany kryptosystem RSA polega na określaniu, czy duże liczby — naprawdę duże, mające setki cyfr — są pierwsze. Jeśli zdarzyło Ci się pisać programy komputerowe, to jednym z nich był pewnie taki, który sprawdzał, czy liczba n jest pierwsza. Mógł on badać wszystkie potencjalne dzielniki od 2 do $n - 1$ i jeśli któryś z nich okazał się rzeczywiście dzielnikiem n , to n była liczbą złożoną. Jeśli żadna liczba między 2 a $n - 1$ nie jest dzielnikiem n , to n jest pierwsza. Jeśli jednak n ma setki cyfr, to potencjalnych dzielników jest mnóstwo — tak dużo, że nawet naprawdę szybki

komputer nie dałby rady tego sprawdzić w rozsądnym czasie. Oczywiście mógłbyś dokonać pewnych ulepszeń, na przykład wyeliminować wszystkie kandydatki parzyste po wykazaniu, że 2 nie jest dzielnikiem, lub poprzestać na dotarciu do $\sqrt{n}$ (bo jeśli d jest większe niż $\sqrt{n}$ i d jest dzielnikiem n , to n/d jest mniejsze niż $\sqrt{n}$ i również jest dzielnikiem n ; jeśli więc n ma dzielnik, to znajdziesz go nim dojdiesz do $\sqrt{n}$). Jeśli n ma setki cyfr, to chociaż $\sqrt{n}$ ma około o połowę cyfr mniej niż n , nadal jest naprawdę wielką liczbą. I tu dobra wiadomość: znamy algorytm, który szybko sprawdza, czy liczba jest pierwsza. Złą wiadomością jest to, że może on popełniać błędy. W szczególności, jeśli oświadcza, że n jest złożona, to n jest na pewno złożona, lecz jeśli oświadcza, że n jest pierwsza, to istnieje pewna szansa, że n jest jednak złożona. Lecz owe złe wiadomości nie są aż tak złe: możemy utrzymywać wskaźnik błędów na naprawdę niskim poziomie, wynoszącym na przykład jeden błąd na każde 2^{50} razy. Jest to na tyle rzadko — jeden błąd raz na każde sto oktylionów — że większość z nas ze spokojem przyjmuje w RSA określanie tą metodą, czy liczba jest pierwsza.

Poprawność jest delikatnym zagadnieniem w innej klasie algorytmów, nazywanych aproksymacyjnymi. Algorytmy aproksymacyjne (przybliżania pewnej wartości — przyp. tłum.) są stosowane w problemach optymalizacyjnych, w których chcemy znaleźć najlepsze rozwiązanie względem pewnej miary ilościowej. Znajdowanie najszybszej trasy, wykonywane przez GPS, jest jednym z przykładów — tu miarą ilościową jest czas podróży. Dla niektórych problemów nie mamy dobrych algorytmów znajdujących optymalne rozwiązanie w rozsądnym czasie, znamy natomiast algorytm aproksymacyjny, który w zadawalającym czasie potrafi znaleźć rozwiązanie prawie optymalne. Przez „prawie optymalne” zazwyczaj rozumiemy, że ilościowa miara rozwiązania znajdowana przez algorytm aproksymacyjny różni się pewnym znanym czynnikiem od optymalnej miary ilościowej rozwiązania. Jeśli tylko określimy, ile ów pożądaný czynnik wynosi, możemy mówić, że poprawnym rozwiązaniem algorytmu aproksymacyjnego jest każde rozwiązanie różniące się tym czynnikiem od rozwiązania optymalnego.

Użytkowanie zasobów

Co to znaczy w odniesieniu do algorytmu *efektywne użytkowanie zasobów obliczeniowych*? O jednej z miar efektywności wspomnieliśmy, omawiając algorytmy aproksymacyjne — był nią czas. Algorytm, który daje poprawne rozwiązanie, lecz zużywa dużo czasu na jego wytworzenie, może mieć znikomą wartość lub być bezwartościowy. Gdyby Twój GPS przez godzinę wyznaczał zalecaną trasę, chciałoby Ci się go w ogóle włączać? Rzeczywiście, czas jest podstawową miarą efektywności, której używamy do oceny algorytmu, kiedy już wykazemy, że daje poprawne rozwiązanie. Lecz nie jest to miara jedyna. Może nas interesować ilość pamięci komputerowej wymaganej przez algorytm („ślady” jaki odciska w pamięci), ponieważ algorytm musi działać w dostępnej pamięci. Inne zasoby, które mogą być używane przez algorytm, to: komunikacja sieciowa, losowe bity (ponieważ algorytmy, które dokonują

losowych wyborów, potrzebują źródła liczb losowych) lub operacje dyskowe (dla algorytmów przeznaczonych do pracy z danymi przechowywanymi na dysku).

W tej książce, tak jak w większości literatury o algorytmach, koncentrujemy się tylko na jednym zasobie — jest nim czas. Jak rozsądzamy o czasie wymaganym przez algorytm? W odróżnieniu od poprawności, niezależącej od konkretnego komputera, na którym działa algorytm, faktyczny czas algorytmów zależy od kilku czynników zewnętrznych względem samego algorytmu: szybkości komputera, języka programowania, w którym algorytm jest zrealizowany, kompilatora lub interpretera tłumaczącego program na kod wykonywany w komputerze, umiejętności osoby piszącej dany program i innych działań i zdarzeń zachodzących w komputerze równoległe z wykonywanym programem. Przy tym wszystkim zakłada się, że algorytm jest wykonywany tylko przez jeden komputer, mieszczący w pamięci wszystkie jego dane.

Gdybyśmy mieli oceniać szybkość algorytmu zrealizowanego w prawdziwym języku programowania, wykonując go na konkretnym komputerze dla określonych danych i mierząc jego czas działania, nie dowiedzielibyśmy się niczego o tym, jak szybko działałby ten algorytm z danymi innego rozmiaru, a może nawet z innymi danymi o tym samym rozmiarze. A gdybyśmy chcieli porównać względną szybkość danego algorytmu z innym, dla tego samego problemu, musielibyśmy zaimplementować oba i wykonać każdy z nich z różnymi danymi, o różnych rozmiarach. Jak zatem możemy ocenić szybkość algorytmu?

Otóż robimy to, łącząc dwa pomysły. Po pierwsze, określamy, jak długo działa algorytm w funkcji rozmiaru jego danych. W przykładzie ze znajdowaniem trasy dane wejściowe byłyby pewną reprezentacją mapy drogowej, a ich rozmiar zależałby od liczby skrzyżowań i liczby dróg łączących skrzyżowania na mapie. (Fizyczny rozmiar sieci dróg nie ma znaczenia, ponieważ wszystkie odległości możemy przedstawić za pomocą liczb, a wszystkie liczby zajmują tyle samo miejsca na wejściu; długość drogi nie wpływa na rozmiar danych wejściowych). W prostszym przykładzie — przeszukiwaniu zadanej listy elementów w celu sprawdzenia, czy określony element jest na niej obecny — rozmiarem danych byłaby liczba pozycji na liście.

Po drugie, skupiamy się na tym, jak szybko funkcja charakteryzująca czas działania rośnie z rozmiarem danych wejściowych, tzn. na *tempie wzrostu* czasu działania. W rozdziale 2 zapoznamy się z notacją, której używamy do scharakteryzowania czasu działania algorytmu, lecz to, co jest w naszym podejściu najbardziej interesujące, to uwzględnianie w czasie działania tylko dominującego składnika; nie zwracamy przy tym uwagi na współczynniki. Koncentrujemy się zatem na *rzędzie wzrostu* czasu działania. Załóżmy na przykład, że udało się nam ustalić, iż dana realizacja pewnego algorytmu przeszukiwania listy n elementów zajmuje $50n + 125$ cykli maszynowych. Składnik $50n$ zdominuje składnik 125, jeśli n stanie się dostatecznie duże, począwszy od $n \geq 3$ i zwiększając jeszcze tę przewagę dla list o większych rozmiarach. Wobec tego, opisując czas działania tego hipotetycznego algorytmu, nie bierzemy pod uwagę składnika 125 małego rzędu. Może się zdziwisz, ale odrzucamy też współczynnik 50. Prowadzi to do określenia czasu działania jako rosnącego liniowo

z rozmiarem danych n . Oto inny przykład: gdyby algorytm zużywał $20n^3 + 100n^2 + 300n + 200$ cykli maszynowych, to powiedzielibyśmy, że jego czas działania rośnie jak n^3 . Również w tym przypadku składniki niższego rzędu: $100n^2$, $300n$ i 200 , stają się coraz mniej istotne ze wzrostem rozmiaru n danych wejściowych.

W praktyce lekceważone przez nas współczynniki mają jednak znaczenie. Zależą one jednak w tak dużym stopniu od czynników zewnętrznych, że jest prawie pewne, iż przy porównywaniu dwóch algorytmów A i B, mających ten sam rząd wzrostu i działających na tych samych danych, A może działać szybciej niż B dla pewnej kombinacji maszyny, języka programowania, kompilatora (lub interpretera) i programisty, a B zadziała szybciej niż A dla innej kombinacji. Oczywiście, jeżeli oba algorytmy A i B produkują poprawne rozwiązania i A zawsze działa dwa razy szybciej niż B, to jeśli wszystko inne jest takie samo, będziemy zawsze preferowali wykonywanie A zamiast B. Jednakże z punktu widzenia abstrakcyjnego porównywania algorytmów zawsze koncentrujemy się na rzędzie wzrostu, nie przystrajając go współczynnikami lub składnikami niskiego rzędu.

I ostatnie pytanie, które stawiamy w tym rozdziale: „Dlaczego miałyby mi się opłacać zajmowanie algorytmami komputerowymi?”. Odpowiedź na nie zależy od tego, kim jesteś.

Algorytmy komputerowe dla niekomputerowców

Nawet jeśli w sferze komputerów nie uważasz się za osobę dobrze poinformowaną, algorytmy komputerowe stanowią dla Ciebie dużą wartość. W końcu, wyjąwszy sytuację, w której podróżujesz po bezdrożach bez GPS-u, zapewne używasz go co dnia. Szukałeś czegoś dzisiaj w Internecie? W używanej przez Ciebie wyszukiwarce — Google, Bing lub jakiegokolwiek innej — są stosowane wyrafinowane algorytmy przeszukiwania Sieci i rozstrzygania, w jakiej kolejności należy przedstawiać ich wyniki. Prowadziłeś dziś samochód? O ile nie jeździsz klasycznym wehikułem, jego komputery pokładowe podjęły podczas Twojej podróży miliony decyzji, a wszystkie oparte były na algorytmach. Mógłbym tak wymieniać bez końca.

Jako docelowy użytkownik algorytmów sobie zawdzięczasz chęć dowiedzenia się czegoś o tym, jak projektujemy, charakteryzujemy i oceniamy algorytmy. Zakładam, że przejawiasz przynajmniej umiarkowane zainteresowanie, skoro ta książka trafiła do Twoich rąk i czytasz ją do tego miejsca. Powodzenia! Zobaczmy, czy uda się nam rozkręcić Cię na tyle, że na następnym spotkaniu towarzyskim dotrzymasz tonu innym, gdy rozmowa zejdzie na algorytmy².

² No tak, przynaję, jeśli nie mieszkasz w Dolinie Krzemowej, temat algorytmów rzadko wypłynie podczas koktajli, w których bierzesz udział, niemniej z pewnych względów my, profesorowie informatyki, uważamy, że jest ważne, aby nasi studenci nie konsternowali nas na spotkaniach towarzyskich brakiem wiedzy z poszczególnych dziedzin informatyki.

Algorytmy komputerowe dla komputerowców

Jeśli jesteś za pan brat z komputerami, to masz większe obowiązki wobec algorytmów! One nie tylko znajdują się w centrum wszystkiego, co się dzieje w Twoim komputerze — algorytmy są technologią, i to równie istotną jak wszystko, co współtworzy Twój komputer. Możesz zapłacić dodatkową cenę za komputer z najnowszym i największym procesorem, lecz aby te pieniądze okazały się trafionym wydatkiem, potrzebujesz, by w tym komputerze działały realizacje dobrych algorytmów.

Oto przykład ilustrujący, że algorytmy rzeczywiście stanowią technologię. W trzecim rozdziale przyjrzymy się trzem różnym algorytmom sortowania w porządku rosnącym listy n wartości. Niektóre z tych algorytmów będą osiągały czasy działania rosnące jak n^2 , lecz inne będą działać w czasie rosnącym tylko jak $n \lg n$. Co to jest $\lg n$? Jest to logarytm przy podstawie 2 z n , czyli $\log_2 n$. Informatycy używają logarytmów z podstawą 2 tak często, że podobnie jak matematycy i naukowcy, którzy dla skrócenia stosują zapis $\ln n$ na oznaczenie logarytmu naturalnego — $\log_e n$, również oni używają własnego skrótu dla logarytmów przy podstawie 2. I tak, ponieważ funkcja $\lg n$ jest odwrotnością funkcji wykładniczej, rośnie ona bardzo powoli z n . Jeśli $n = 2^x$, to $x = \lg n$. Na przykład $2^{10} = 1024$, więc $\lg 1024$ wynosi tylko 10, podobnie $2^{20} = 1\,048\,576$, zatem $\lg 1\,048\,576$ wynosi zaledwie 20, a $2^{30} = 1\,073\,741\,824$, co oznacza, że $\lg 1\,073\,741\,824$ wynosi raptem 30. Tak więc we wzroście $n \lg n$ w porównaniu ze wzrostem n^2 zachodzi wymiana czynnika n na jedynie $\ln n$, a to już jest gra warta świeczki.

Skonkretyzujmy nieco bardziej ten przykład, wystawiając szybszy komputer (komputer A) wykonujący algorytm sortowania, którego czas działania dla n wartości rośnie jak n^2 , przeciw wolniejszemu komputerowi B, wykonującemu algorytm sortowania w czasie rosnącym jak $n \lg n$. Każdy z komputerów musi posortować 10 milionów liczb. (Choć może się wydawać, że 10 milionów liczb to dużo, jeśli są to 8-bajtowe liczby całkowite, ich rozmiar na wejściu zajmie około 80 megabajtów, co zmieści się w pamięci nawet niedrogiego laptopa sprzed wielu lat). Przypuśćmy, że komputer A wykonuje 10 miliardów operacji na sekundę (jest szybszy od każdego sekwencyjnego komputera w chwili, gdy piszę te słowa), a komputer B wykonuje tylko 10 milionów operacji na sekundę, czyli komputer A jest 1000 razy szybszy od komputera B, biorąc pod uwagę samą moc obliczeniową. Aby powiększyć jeszcze różnicę, założmy, że światowej sławy programistka koduje komputer A w języku maszynowym, a kod wynikowy wymaga do posortowania n liczb $2n^2$ rozkazów. Założmy dalej, że program dla komputera B pisze programista zupełnie przeciętny, korzystając z języka wysokiego poziomu i mało efektywnego kompilatora, w wyniku czego powstaje kod złożony z $50n \lg n$ rozkazów. Aby posortować 10 milionów liczb, komputer A zużywa

$$\frac{2 \cdot (10^7)^2 \text{ rozkazów}}{10^{10} \text{ rozkazów / sekundę}} = 20\,000 \text{ sekund,}$$

co stanowi więcej niż 5 i pół godziny, podczas gdy komputerowi B zabiera to

$$\frac{50 \cdot 10^7 \lg 10^7 \text{ rozkazów}}{10^7 \text{ rozkazów / sekundę}} \approx 1163 \text{ sekundy}$$

— równowartość mniej niż 20 minut. Stosując algorytm, którego czas działania rośnie znacznie wolniej, nawet z marnym kompilatorem, komputer B działa 17 razy szybciej niż komputer A! Przewaga algorytmu $n \lg n$ byłaby jeszcze wyraźniejsza, gdybyśmy sortowali 100 milionów liczb. Komputerowi A zabrałoby to ponad 23 dni, algorytm $n \lg n$ na komputerze B uporałby się z robotą w cztery godziny. Uogólniając, wraz ze wzrostem rozmiaru problemu rośnie względna przewaga algorytmu $n \lg n$.

Nawet mimo imponującego postępu, który nieustannie obserwujemy w sprzęcie komputerowym, całościowa produktywność systemu zależy w równym stopniu od doboru efektywnych algorytmów, co od doboru szybkiego sprzętu lub sprawnie działających systemów operacyjnych. Błyskawiczny postęp, jaki dokonał się w innych technologiach komputerowych, dotyczy także algorytmów.

Co czytać dalej

W moim bardzo subiektywnym odczuciu najklarowniejszym i najbardziej użytecznym źródłem wiedzy o algorytmach komputerowych jest *Wprowadzenie do algorytmów* [CLRS09], napisane przez czterech diabelnie przystojnych facetów. Książka ta jest powszechnie określana jako „CLRS”, od inicjałów autorów. Sięgałem do niej po większość materiału pomieszczonego w tej książce. Jest ona nieporównanie bardziej kompletna od tej książki, lecz zakłada się w niej, że masz choć trochę doświadczenia w programowaniu komputerów i jesteś za pan brat z matematyką. Jeśli uznasz, że odpowiada Ci poziom matematyczny niniejszej książki, i masz odwagę ruszyć głębiej w temat, nie możesz postąpić lepiej, niż sięgnąć po CLRS. (W mojej skromnej opinii, ma się rozumieć).

Książka Johna MacCormica *Nine Algorithms That Changed the Future* [Mac12] zawiera opis kilku algorytmów i związanych z nimi kwestii obliczeniowych, które oddziałują na nasze codzienne życie. Ujęcie zastosowane przez MacCormica jest mniej techniczne niż w tej książce. Jeśli dojdiesz do wniosku, że tutaj było „zbyt matematycznie”, to polecam Ci skosztowanie lektury MacCormica. Zdołasz przyswoić z niej wiele, nawet jeśli masz wątle przygotowanie matematyczne.

W mało prawdopodobnym przypadku, gdy uznasz, że CLRS jest zbyt rozwodnione, możesz spróbować zaczerpnąć z wielotomowego zbioru Donalda Knutha *The Art of Computer Programming* [Knu97, Knu98a, Knu98b, Knu11]. Chociaż tytuł serii sugeruje, że skupia się ona na pisaniu kodu, książki te zawierają wspaniałą, głęboką analizę algorytmów³. Ostrzegam jednak: materiał zawarty w *TAOCP* sięga głęboko. Przy okazji, jeśli zastanawiasz się, skąd się wzięło słowo „algorytm”, to Knuth powiada, że pochodzi ono od imienia „al-Khowârizmî” perskiego matematyka z IX wieku.

³ *Sztuka programowania*, WNT, Warszawa 2002 – 2007. Jak dotąd ukazały się 4 książki z jeszcze nie ukończonego cyklu, który Donald Knuth zaplanował na 7 tomów — *przyp. tłum.*

Oprócz CLRS przez lata ukazało się kilka innych świetnych tekstów o algorytmach komputerowych. Noty do rozdziału 1 w CLRS zawierają odwołania do wielu takich tekstów. Zamiast powielać je tutaj, kieruję Cię wprost do CLRS.

Skorowidz

A

abstract data type, *Patrz:* ADT
abstrahowanie, 107
adjacency matrix, *Patrz:* macierz sąsiedztwa
adjacency-list representation, *Patrz:* lista sąsiedztwa reprezentacja
Adleman Leonard, 153
ADT, 107
Advanced Encryption Standard, *Patrz:* AES
AES, 150, 160
algorytm, 15, 21
  aproxymacyjny, 17, 208
  Bellmana-Forda, 102, 111, 183, 186
    czas działania, *Patrz:* czas działania algorytmu Bellmana-Forda
    czas działania, *Patrz:* czas działania
  Dijkstry, 102, 104, 105, 107, 110, 169, 210
    czas działania, 106
  Euklidesa, 157
  Floyda-Warshalla, 102, 115, 116, 117, 118, 122, 210
    czas działania, 116, 121
  KMP, 143
  Knutha-Morrisa-Pratta, 143
  komputerowy, 19, 20
    opisywanie, 23
  o czasie wielomianowym, *Patrz:* algorytm wielomianowy przybliżający, *Patrz:* algorytm aproksymacyjny
  redukcji w czasie wielomianowym, 187, 189
  rekurencyjny, 35
  sortowania, *Patrz:* sortowanie
  szybkość, 18
  wielomianowy, 183, 184, 186, 187, 193, 194, 196, 202, 210
  zachłanny, 169
  znajdowania najkrótszej ścieżki, 94
all-pairs shortest-paths, *Patrz:* problem najkrótszych ścieżek między wszystkimi parami wierzchołków

alternatywa
  wykluczająca, *Patrz:* XOR
approximation algorithm, *Patrz:* algorytm aproksymacyjny
arbitrage opportunity, *Patrz:* możliwość arbitrażu
arbitraż, *Patrz:* możliwość arbitrażu
array, *Patrz:* tablica
arytmetyka
  modularna, 153, 156
  modulo, *Patrz:* arytmetyka modularna
assigns, *Patrz:* procedura przypisywanie
authentication, *Patrz:* uwierzytelnienie
automat skończony, 138, 139, 141

B

Bacon Kevin, 101
base cases, *Patrz:* przypadek bazowy
Bellman Richard, 111
Bellmana-Forda algorytm, *Patrz:* algorytm Bellmana-Forda
binary heap, *Patrz:* kopiec binarny
binary tree, *Patrz:* drzewo binarne
biologia obliczeniowa, 125, 131
block cipher, *Patrz:* szyfr blokowy
bloczek jednorazowy, *Patrz:* podkładka jednorazowa
Boole George, 190
boolean formula, *Patrz:* formuła boolowska
boolean formula satisfiability problem, *Patrz:* problem spełnialności formuły boolowskiej
branch and bound method, *Patrz:* metoda podziału i ograniczeń

C

certificate, *Patrz:* certyfikat
certyfikat, 185, 186, 195, 197
CGF, 210
child, *Patrz:* dziecko
ciąg, 125
cipher block chaining, *Patrz:* łańcuchowanie bloków szyfru

ciphertext, *Patrz:* tekst zaszyfrowany
 clause, *Patrz:* klauzula
 common subsequence, *Patrz:* podciąg
     wspólny
 comparison sort, *Patrz:* sortowanie
     porównanie
 complete graph, *Patrz:* graf pełny
 composite number, *Patrz:* liczba złożona
 concatenation, *Patrz:* złączenie
 connected graph, *Patrz:* graf spójny
 contex-free grammar problem, *Patrz:* CGF
 counting sort, *Patrz:* sortowanie zliczanie
 critical path, *Patrz:* ścieżka krytyczna
 cykl, 87, 94, 101
     Eulera, 183, 184, 186
     Hamiltona, 183, 184, 185, 186, 196,
         197, 198, 204, 205, 206
     z wagą ujemną, 113
 czas, 17, 18
 działania, 20
     algorytmu Bellmana-Forda, 113, 183
     algorytmu Dijkstry:, 106
     algorytmu Floyda-Warshalla, 116, 121
     algorytmu redukcji, 187
     dopasowywania napisów, 143
     notacja, 23
     ograniczenie, *Patrz:* ograniczenie
     ograniczony przez funkcję liniową, 30
     operacji, 29
     rosnący liniowo, 18
     rząd wzrostu, 18, 19
     tempo wzrostu, 18
     wielomianowy, *Patrz:* algorytm
         wielomianowy
     wyszukiwanie binarne, *Patrz:*
         wyszukiwanie binarne czas działania
 liniowy, 210
 podliniowy, 210
 sortowania, 38
     pozycyjne, 71
     scalanie, 50, 58, 59, 67, 71
     szybkie, 59, 65, 67, 71
     topologiczne, 92
     wstawianie, 49, 50, 67, 71
     wybieranie, 45, 46, 50, 67, 71
     zliczanie, 71, 78
 weryfikacji certyfikatu, 185
 wielomianowy, *Patrz:* algorytm
     wielomianowy

D

dag, 87, 92, 96, 101
     sortowanie topologiczne, *Patrz:*
         sortowanie topologiczne
 dane
     dekompresja, *Patrz:* dekompresja
     kompresja, *Patrz:* kompresja
     nadmiarowe, 164
     satelickie, *Patrz:* dane towarzyszące
     struktura, 107, 179
     tablica, *Patrz:* tablica
     towarzyszące, 38, 39, 71, 73, 78
     typ abstrakcyjny, *Patrz:* ADT
     wejściowe, 24
     kopia, 51
     rozmiar, 18, 29
     wyjściowe, *Patrz:* wynik
 data structure, *Patrz:* dane struktura
 decidable problem, *Patrz:* problem podatny
 decision problems, *Patrz:* problem
     decyzyjny
 decryption, *Patrz:* deszyfrowanie
 dekompresja, 163, 165, 169, 170
     LZW, 176, 177
 dense graph, *Patrz:* graf gęsty
 deszyfrowanie, 145
     długiego komunikatu, 160
 diagram, 83, 87
     PERT, 92, 93, 100
         z zanegowanymi czasami, 95
 digraf, *Patrz:* graf skierowany
 Dijkstra Edsger, 102
 directed acyclic graph, *Patrz:* dag
 directed edge, *Patrz:* krawędź skierowana
 directed graph, *Patrz:* graf skierowany
 divide-and-conquer, *Patrz:* metoda dziel
     i zwyciężaj
 DNA, 125, 164
 doubly linked list, *Patrz:* lista powiązana
     dwukierunkowa
 droga Eulera, *Patrz:* cykl Eulera
 drzewo binarne, 108, 109, 166
     aktualizacja, 170
 dynamic programming, *Patrz:*
     programowanie dynamiczne
 dziecko, 109

E

efektywność, *Patrz:* rozwiązanie efektywne
miara, 17
element
osiowy, 59, 62, 63
rozdzielający, *Patrz:* element osiowy
uporządkowanie, *Patrz:* uporządkowanie
encryption, *Patrz:* szyfrowanie
entry, *Patrz:* wpis
Erdős Paul, 101
escape code, *Patrz:* kod sygnałowy
Euler Leonhard, 183
Euler tour, *Patrz:* cykl Eulera
Eulera cykl, *Patrz:* cykl Eulera
exclusive-or, *Patrz:* XOR

F

faks, 164, 170
Fermata twierdzenie, *Patrz:* twierdzenie
Fermata małe
finite automaton, *Patrz:* automat
skończony
F-kopiec, *Patrz:* kopiec Fibonacciego
Floyd Robert, 116
Ford Lester, 111
formal language, *Patrz:* język formalny
format
JPEG, *Patrz:* MP3
MP3, *Patrz:* MP3
formuła
boolowska, 190, 199, 205
postać 3-koniunkcyjną normalna, 191
koniunkcja klauzul, 191
logiczna, *Patrz:* formuła boolowska
spełnialna, 190
spełnialności, 189
funkcja, *Patrz:* procedura

G

gadżet, 197, 206
generator liczb pseudolosowych, *Patrz:*
PRNG
graf, 186
acykliczny, 207
cykliczny, 101
gęsty, 110, 116

nieskierowany, 183, 192, 195, 199
pełny, 198
rzadki, 110, 116
skierowany, 87
acykliczny, *Patrz:* dag
reprezentacja, 90
ważony, 94, 95, 101
spójny, 183
nieskierowany, 183, 184
grafika komputerowa, 38
grafu, 108
gramatyka bezkontekstowa, 210
greedy algorithm, *Patrz:* algorytm
zachłanny

H

halting problem, *Patrz:* problem stopu
Hamilton William, 184
hamiltonian cycle, *Patrz:* cykl Hamiltona
hamiltonian-path problem, *Patrz:* problem
ścieżki Hamiltona
hash table, *Patrz:* tablica z haszowaniem
heap property, *Patrz:* klucz własność kopca
heapsort, *Patrz:* sortowanie na kopcu
Huffman David, 165
Huffmana kod, *Patrz:* kod Huffmana

I

in place, *Patrz:* sortowanie na miejscu
incident edge, *Patrz:* krawędź incydentna
in-degree, *Patrz:* stopień wejściowy
initialization vector, *Patrz:* wektor
początkowy
insertion sort, *Patrz:* sortowanie
wstawianie
internal node, *Patrz:* węzeł wewnętrzny
iteracja, 26, 43, 49

J

język
formalny, 210
programowania, 156
Python, *Patrz:* Python
Juliusz Cezar, 146

K

karta kredytowa, 145, 147
 key, *Patrz:* klucz
 klauzula, 191, 194, 199, 201
 klika, 192, 194
   problem, 192
   rozmiar, 192
 klucz, 37, 71, 74
   jawny, *Patrz:* klucz publiczny
   kryptograficzny, 146
   podkładka, 149
   potomka, 109
   prywatny, *Patrz:* klucz tajny
   publiczny, 151, 160
   symetryczny, 147, 150, 160
   tajny, 151, 152
   węzła, 109
   własność kopca, 109
 knapsack problem, *Patrz:* problem plecakowy
 Knuth Donald, 21
 kod
   bezprzedrostkowy, 165, 166
   Huffmana, 165, 171, 179
   adaptacyjny, 170
   seria-długość, 170
   sygnałowy, 170
 kolejka priorytetowa, 107
 kompresja, 163, 170
   bezstratna, 163, 164, 171
   LZW, 171, 173, 176, 179
   stratna, 163, 164
 koniunkcja, 191
 konkatenacja, *Patrz:* złączenie
 kopiec
   binarny, 109
   Fibonacciego, 111
 krawędź, 91, 183
   incydentna, 183, 184
   o ujemnych wagach, 102
   osłabianie, *Patrz:* osłabianie skierowana, 87
   waga, 94
 krok osłabiający, 97
 kryptografia, 145
   z kluczem jawnym, 151, 153
   z kluczem symetrycznym, 147, 150

kryptosystem
   hybrydowy, 151, 160
   RSA, 145, *Patrz:* RSA
   z kluczem jawnym, 153, 159
 kubekowanie, *Patrz:* szufladkowanie

L

last in first out, *Patrz:* porządek LIFO
 LCS, 125, 126, 127, 129
 leaf, *Patrz:* liść
 lexicographic ordering, *Patrz:*
   uporządkowanie leksykograficzne
 liczba
   Bacona, 101
   Erdösa, 102
   Erdösa-Bacona, 102
   losowa, 161
   pierwsza, 16, 153, 154
   duża, 156
   twierdzenie, 156
   względnie pierwsza, 155, 157
   złożona, 154
 linear search, *Patrz:* wyszukiwanie liniowe
 linked list, *Patrz:* lista powiązana
 lista, 23
   powiązana, 91, 92
   dwukierunkowa, 92
   jednokierunkowa, 92
   sąsiedztwa, 91
   reprezentacja, 91, 92
   z dowiązaniem, *Patrz:* lista powiązana
 liść, 109, 166
   głębokość, 167
 literal, *Patrz:* literał
 literał, 191, 194, 199
 logarytm, 20
   naturalny, 20
   przy podstawie 2, 20
longest common subsequence, *Patrz:* LCS
longest-acyclic-path problem, *Patrz:*
   problem najdłuższej ścieżki prostej
 loop, *Patrz:* pętla
 loop body, *Patrz:* pętla treść
 loop invariant, *Patrz:* pętla niezmiennik
 loop variable, *Patrz:* zmienna pętli
 lossless compression, *Patrz:* kompresja bezstratna
 lossy compression, *Patrz:* kompresja stratna

L

łańcuch, *Patrz:* napis
 łańcuchowanie bloków szyfru, 150
 huk, *Patrz:* krawędź skierowana

M

MacCormic John, 21
 macierz sąsiedztwa, 90, 91
 merge sort, *Patrz:* sortowanie scalanie
 metoda, *Patrz:* procedura
   2-opt, 207
   dziel i zwyciężaj, 51, 59
   podziału i ograniczeń, 207
   przeszukiwanie sąsiedztwa, 207
   rekurencji uniwersalnej, 59
 modular arithmetic, *Patrz:* arytmetyka
 modularna
 Mother Problem, *Patrz:* problem matka
 możliwość arbitrażu, 115

N

nadmiarowość, 164
 napis, 125, 209
   dopasowywanie, 125, 137, 141, 143
   czas działania, 143
   wzorcowy, 137
   z tekstem, 137
   zamiana na inny, 125, 130, 131, 132
   złączenie, *Patrz:* złączenie
 neighborhood search, *Patrz:* metoda
   przeszukiwanie sąsiedztwa
 nierówność trójkąta, 208
 node, *Patrz:* węzeł, wierzchołek
 notacja
    Θ , 30, 31, 32, 43, 45, 73, 116
   asymptotyczna, 32, 46
    O , 31, 32, 43
 NP-complete problem, *Patrz:* problem NP-
 zupełny
 NP-hard problem, *Patrz:* problem NP-trudny

O

ograniczenie
   dolne, 32, 45, 46, 73, 78
   egzystencjalne, 73
   uniwersalne, 73
 górne, 30, 31, 32, 45, 46

one-time pad, *Patrz:* podkładka jednorazowa
 operacja
   alternatywy wykluczającej, 148, 149
   czas działania, 29
   koszt, 131, 134
 operator
   „i”, 48
   krótko spinający, 48
 optymalizacja, 17
 osłabianie, 97, 98, 104, 107, 111, 169
 out-degree, *Patrz:* stopień wyjściowy
 output, *Patrz:* wynik

P

pad, *Patrz:* podkładka
 paradygmat
   dziel i zwyciężaj, *Patrz:* metoda dziel
   i zwyciężaj
 paradygmat algorytmiczny, *Patrz:* algorytm
 paradygmat
 parametr, 24
 partition problem, *Patrz:* problem podziału
 partitioning, *Patrz:* rozdzielanie
 path, *Patrz:* ścieżka
 pattern string, *Patrz:* napis wzorcowy
 PCP, 209, 210
 peł, 164, 171
 pętla, 26
   niezmiennik, 33, 45, 105, 106
   inicjowanie, 33, 42
   utrzymanie, 33, 42
   zakończenie, 33, 42
 treść, 26
 zmienna, 26
 pivot, *Patrz:* element osiowy
 plaintext, *Patrz:* tekst jawny
 podciąg, 125
   wspólny, 126
   najdłuższy, *Patrz:* LCS
 podkładka, 149
   jednorazowa, 147, 149
 podnapis, 126
 podnoszenie do kwadratu powtarzane, 159
 podstruktura optymalna, 122, 126, 127
 podścieżka, 117
 podtablica, 40, 47
 pokrycie wierzchołkowe, 195, 196, 206
   problem, 195
   rozmiar, 195

- polynomial-time algorithm, *Patrz:* algorytm wielomianowy
- polynomial-time reduction algorithm, *Patrz:* algorytm redukcji w czasie wielomianowym
- poprawność, *Patrz:* rozwiązanie poprawne
- poprzednik, 97, 118
- porządek, 84
  - LIFO, 89
  - liniowy, 87
  - ostatni przychodzi, pierwszy wychodzi, *Patrz:* porządek LIFO
- Post's correspondence problem, *Patrz:* PCP
- postęp arytmetyczny, 45
- potomek, 108
  - klucz, 109
- predecessor, *Patrz:* poprzednik
- prefix, *Patrz:* przedrostek
- prefix-free code, *Patrz:* kod bezprzedrostkowy
- prime number, *Patrz:* liczba pierwsza
- priority queue, *Patrz:* kolejka priorytetowa
- PRNG, 161
- problem
  - cyklu Hamiltona, *Patrz:* cykl Hamiltona
  - decyzyjny, 186, 187
  - dopasowywania napisów, 125, 137, 141, 143
  - gramatyki bezkontekstowej, *Patrz:* CGF
  - kliki, 192, 195, 206
  - komiwojażera, 182, 197, 198, 204, 205, 206, 207, 208
  - matka, 189, 191, 205
  - najdłuższej ścieżki acyklicznej, *Patrz:*
    - problem najdłuższej ścieżki prostej
    - najdłuższej ścieżki prostej, 199
    - najkrótszych ścieżek między wszystkimi parami wierzchołków, 115
  - nierozstrzygalny, 208, 209, 210
  - NP-trudny, 186, 187, 189, 197, 198, 203, 204
  - NP-zupełny, 183, 184, 185, 186, 187, 189, 192, 197, 204, 205, 206, 207, 208
  - odpowiedniości Posta, *Patrz:* PCP
  - optymalizacyjny, 186, 204, 207
  - plecakowy, 204
  - podatny, 184, 185
  - podziału, 203, 204
  - pokrycia wierzchołkowego, 195, 206
  - spełnialności 3-CNF, 192, 193
  - spełnialności formuły boolowskiej, 190, 191
  - stopu, 208
  - sumy podzbioru, 199, 203
  - ścieżki Hamiltona, 197
  - w klasie NP, 185, 186, 187, 198
  - w klasie P, 184, 185
  - zatrzymania, *Patrz:* problem stopu
- procedura, 24
  - automat skończony, 141
  - Bellmana-Forda, 111
  - cykl z wagą ujemną, 114
  - dekompresja LZW, 177
  - Dijkstra, 104
  - dopasowywania napisów, 141
  - drzewo Huffmana, 168, 169
  - Euklidesa, 157
  - Floyda-Warshalla, 119
  - kompresja LZW, 174, 179
  - LCS, 128
    - rekurencyjna, 129
  - parametr, *Patrz:* parametr
  - przypisywanie, 26
  - rozdzielanie, 63, 66
  - sortowanie
    - na kopcu, 110
    - scalanie, 51, 52, 57
    - szybkie, 60
    - topologiczne, 88
    - wstawianie, 47
    - wybijanie, 44
  - wyszukiwanie binarne, 41
  - wywołanie, 24
- program deterministyczny, 161
- programowanie dynamiczne, 121, 122, 123, 126
- przedrostek, 126, 142, 165
- przeglądarka, 145
- przegródka, 39
- przepływ sterowania, 23
- przeszukiwanie sąsiedztwa, *Patrz:* metoda
  - przeszukiwanie sąsiedztwa
- przypadek bazowy, 35, 51
- przyrostek, 142
- pseudokod, 23
- pseudorandom number generator, *Patrz:* PRNG
- public key, *Patrz:* klucz publiczny

public key cryptography, *Patrz:* kryptografia z kluczem jawnym

Q

quicksort, *Patrz:* sortowanie szybkie

R

recurrence equation, *Patrz:* rekurencja

recursion, *Patrz:* rekursja

reduction, *Patrz:* redukcja

redukcja, 187, 188, 191, 194, 197, 202, 203, 204, 205

rekurencja, 58

uniwersalna, 59, 65

rekursja, 34, 52

relacja przechodnia, 83

relaksacja, *Patrz:* osłabianie

relative prime number, *Patrz:* liczba względnie pierwsza

relaxation step, *Patrz:* krok osłabiający

Rivest Ronald, 153

rozdzielanie, 60, 62

procedura, 63, 66

rozwiązanie

efektywne, 16, 17

oszczędne, *Patrz:* rozwiązanie efektywne

poprawne, 16, 17

prawie optymalne, 17

RSA, 16, 153, 154, 156, 159

run-length encoding, *Patrz:* kod seriadługość

S

satellite data, *Patrz:* dane towarzyszące

satisfiable formula, *Patrz:* formuła spełnialna

secret key, *Patrz:* klucz tajny

seed, *Patrz:* ziarno

selection sort, *Patrz:* sortowanie wybieranie

sentinel, *Patrz:* wartownik

sequence, *Patrz:* ciąg

Shamir Adi, 153

shift cipher, *Patrz:* szyfr z przesunięciem

short circuiting, *Patrz:* operator krótko spinający

shortest of path, *Patrz:* ścieżka najkrótsza

sieci średnica, 116

simple substitution cipher, *Patrz:* szyfr prosty podstawieniowy

single-pair shortest path, *Patrz:* ścieżka najkrótsza między jedną parą wierzchołków

single-source shortest paths, *Patrz:* ścieżka najkrótsza z jednym źródłem

singly linked list, *Patrz:* lista powiązana jednokierunkowa

slot, *Patrz:* przegródka

sort key, *Patrz:* sortowanie klucz

sortowanie, 39

binarne, 210

czas działania, 38, 45, 46, 49, 50, 59, 62, 65, 67, 71, 78, 92, 210

deterministyczne, 68

klucz, 38, 39

na kopcu, 110

na miejscu, 51, 56, 59

porównanie, 72

pozycyjne, 79, 80, 81, 210

czas działania, 71

scalanie, 38, 50, 58, 67, 210

czas działania, 50, 58, 59, 67, 71

stabilne, 79, 80

szybkie, 38, 59, 62, 67, 210

czas działania, 59, 65, 67, 71

topologiczne, 87, 88, 89, 210

czas działania, 92

w porządku rosnącym, 20

wstawianie, 38, 46, 47, 50, 67, 210

czas działania, 49, 50, 67, 71

wybijanie, 38, 43, 46, 67, 210

czas działania, 45, 46, 50, 67, 71

zliczanie, 79, 80, 81, 210

czas działania, 71, 78

procedura, 78

source vertex, *Patrz:* wierzchołek źródłowy

sparse graph, *Patrz:* graf rzadki

spełnialność

3-CNF, 191, 192, 199, 205, 206

stack, *Patrz:* stos

stan, 139

state, *Patrz:* stan

Stinson Douglas, 146

stopień

wejściowy, 88, 90, 94

wyjściowy, 88, 94

stos, 89
 string, *Patrz:* napis
 string matching, *Patrz:* problem dopasowywania napisów
 subsequence, *Patrz:* podciąg
 subset-sum problem, *Patrz:* problem sumy podzbioru
 substring, *Patrz:* podnapis
 suffix, *Patrz:* przyrostek
 symbol $\oplus$, 148
 symmetric-key cryptography, *Patrz:* kryptografia z kluczem symetrycznym
 system AES, *Patrz:* AES
 szufladkowanie, 39
 szyfr
 blokowy, 149, 150
 łańcuchowanie bloków, *Patrz:* łańcuchowanie bloków szyfru
 prosty podstawieniowy, 146
 z kluczem symetrycznym, 147, 150
 z przesunięciem, 146
 szyfrowanie, 16, 145
 długiego komunikatu, 160
 standard zaawansowany, *Patrz:* AES

Ś

ścieżka, 93
 krytyczna, 92, 93, 94
 najkrótsza, 94, 95, 96
 między jedną parą wierzchołków, 101
 między wszystkimi parami wierzchołków, 115
 podścieżka, 117, 118
 waga, 117
 z jednym źródłem, 97, 101
 waga, 95, 117
 średnica sieci, 116
 świadectwo, *Patrz:* certyfikat

T

tabela indeks pozycji, *Patrz:* wpis
 tablica, 24, 40, 90, 107
 błąd indeksowania, 48
 element, 24
 indeksowanie, 78
 odwrotnie uporządkowana, 67
 permutowanie, 43

posortowana, 37, 38, *Patrz też:* sortowanie
 prawie posortowana, 50
 przeszukiwanie, 25
 z haszowaniem, 179
 target vertex, *Patrz:* wierzchołek docelowy
 tekst
 jawny, 146, 149
 kostkowanie bloków, 150
 plasterkowanie bloków, 150
 zaszyfrowany, 146, 149, 152
 test prymarności
 AKS, 154
 Millera-Rabina, 154, 156
 oparty na małym twierdzeniu Fermata, 159
 text string, *Patrz:* napis z tekstem
 traveling-salesman problem, *Patrz:* problem komiwojażera
 triangle inequality, *Patrz:* nierówność trójkąta
 trie, 179
 Turing Alan, 208
 twierdzenie
 Fermata małe, 156, 160
 o liczbach pierwszych, 156

U

undecidable problem, *Patrz:* problem nierozstrzygalny
 undirected graph, *Patrz:* graf nieskierowany
 uporządkowanie, 37
 leksykograficzne, 37
 uwierzytelnienie, 145

V

variable, *Patrz:* zmienna
 vertex, *Patrz:* wierzchołek
 vertex cover, *Patrz:* pokrycie wierzchołkowe
 vertex cover problem, *Patrz:* pokrycie wierzchołkowe problem
 vertex degree, *Patrz:* wierzchołek stopień

W

Warshall Stephen, 116
 wartościowanie, 192
 wartownik, 28
 weight, *Patrz:* krawędź waga
 weight of path, *Patrz:* ścieżka waga
 weighted directed graph, *Patrz:* graf skierowany ważony
 wektor
   początkowy, 150
 wetware, 23
 węzeł, 108, *Patrz:* wierzchołek
   klucz, 109
   wewnętrzny, 166
 wierzchołek, 87
   docelowy, 96
   stopień, 184
   źródłowy, 96
 wpis, 24

wyszukiwanie

  binarne, 37, 39, 40, 41, 67
     czas działania, 39, 43, 67
     zapis rekurencyjny, 42
   liniowe, 25, 26, 27, 67, 210
     czas działania, 29, 30, 31, 67
     z wartownikiem, 28, 29, 32
     zapis rekurencyjny, 35

X

XOR, 148, 149

Z

zależność rekurencyjna, *Patrz:* rekurencja
 zasoby obliczeniowe, 16, 17
 ziarno, 161
 złączenie, 142
 zmienna, 26, 27
   pętli, 26
 znak
    $\oplus$, 148
   zdekodowany, 170

PROGRAM PARTNERSKI

— GRUPY HELION —

1. ZAREJESTRUJ SIĘ
2. PREZENTUJ KSIĄŻKI
3. ZBIERAJ PROWIZJĘ

Zmień swoją stronę WWW w działający bankomat!

Dowiedz się więcej i dołącz już dzisiaj!

<http://program-partnerski.helion.pl>

GRUPA
Helion

DOWIEDZ SIĘ, JAK DZIAŁAJĄ APLIKACJE KOMPRESUJĄCE I SZYFRUJĄCE!

Każdy program działa według określonego algorytmu — Twoja nawigacja GPS, system płatności elektronicznych, wyszukiwarka Google. Algorytmy są jak przepisy kucharskie: zrób to, sprawdź tamto. Jednak konsekwencje popełnienia błędu w algorytmie są zupełnie inne niż w przypadku niesprawdzonego przepisu. To właśnie algorytmy decydują o czasie wykonania skomplikowanych operacji przez programy komputerowe, a ich odpowiednia lub nieodpowiednia implementacja może sprawić, że Twój projekt wart miliony odniesie sukces lub poniesie porażkę.

Dzięki tej książce będziesz mógł bezboleśnie wkroczyć w świat algorytmów. W trakcie lektury dowiesz się, czym są algorytmy, jak się je projektuje i prezentuje. Po wstępie teoretycznym poznasz najpopularniejsze algorytmy sortowania i wyszukiwania, algorytmy znajdowania najkrótszej ścieżki oraz algorytmy operujące na ciągach znaków. Następnie przejdziesz do najciekawszych zagadnień związanych z kryptografią i kompresją danych. Zastanawiasz się, czy są miejsca, w których znane algorytmy nie radzą sobie zbyt dobrze? To problemy NP-zupełne — z nimi też będziesz mógł się zaznajomić. Ta książka jest interesującym przewodnikiem po świecie algorytmów, a zarazem przyjemną lekturą dla każdego programisty i pasjonata informatyki.

Poznaj algorytmy:

- sortujące i wyszukiujące
- znajdowania najkrótszej ścieżki
- kryptograficzne
- kompresujące

	<i>Sprawdź nasze szkolenia!</i>	KOD KORZYŚCI <i>Sięgnij po więcej!</i>	
 helion.pl		ISBN 978-83-283-6736-4	
 HELION SA ul. Kościuszki 1c 44-100 Gliwice tel.: 32 230 98 63 helion@helion.pl	AKADEMIA IT & BUSINESS		
WWW.SZKOLENIA.HELION.PL		9 788328 367364	
INFORMATYKA W NAJLEPSZYM WYDANIU		Cena: 54,90 zł	